

до певної нації, втілення нею в життя ідеалів і принципів, які є спільним надбанням, а також бачення свого місця в поліетнічному просторі України.

Література

1. Народна педагогіка: світовий досвід [уклад. А.І. Кузьмінський, В.Л.Омеляненко]. – К.: Знання-Прес, 2003. – 134 с.
2. Огієнко І. Українська культура: коротка історія культурного життя українського народу / Іван Огієнко. - 2-е вид. – К.: Довіра, 1992. – 267 с.
3. Цивілізаційні виміри моральності: зміна парадигм / В.А. Малахов, Є.І.Мулярчук та ін. - К: Наук. Думка, 2007. – 158 с.

УДК 786.2 – 057.162:37.036

Гармаш І. М., Ніколаєва Г. О.

МУЗИЧНО–ІНСТРУМЕНТАЛЬНЕ ВИКОНАВСТВО ЯК ХУДОЖНЬО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

У статті розглядаються основні аспекти музично-інструментального виконавства як художньо-педагогічної проблеми, вирішення якої невід'ємно пов'язане із засобами художньо-педагогічного впливу на розвиток цього багатокомпонентного процесу, створюючи оптимальні вимоги для професійного становлення фахівця. Більш того, вони приховують в собі величезні резерви особисто-творчого розвитку в галузі музично-інструментального виконавства, коли всі зусилля спрямовуються на пошук можливостей та шляхів їх реалізації. Аналізуються механізми впливу музично-інструментального виконавства на вирішення художньо-педагогічної проблеми, яка крім володіння комплексом професійних знань, умінь та навичок потребує творчого, креативного та нестандартного вирішення поставлених завдань.

Ключові слова: особисто-творчий, інтерпретація, потенціал.

The basic aspects of musical and instrumental performance as artistic and pedagogical problem are considered In the article whose solution is integrally connected with the means of artistic and educational influence on the development of a multidimensional process that creates optimal requirements for professional development specialist. Analyzes the mechanisms of action of musical instrumental performance to decide the artistic and pedagogical problems, which in addition to possession of a set of professional knowledge and skills needs of creative and non-standard tasks.

In the system of training of the future teacher of music, musical instrumental performance is one of the leading practical applications and occupies a special place in the coverage of a number of complex issues whose solutions require different scientific approaches and joint efforts of experts in the field of aesthetics, psychology, pedagogy, musicology. Numerous scientific methods led an active search for ways to update and enrich the form and content of music and instrumental performance. So research Aliyeva, Baya, Belikovoyi, Kulikovoyi, Kurilovoyi, Maykovskoyi, Nikolayevoyi, Tsaharelli scientific term "musical and instrumental performance" is treated as property assets, skills, skills through which the disclosure and implementation of the expressive content of a musical work.

Musical Instrumental Performance as artistic and pedagogical problem provides insight into the content of the musical work, the identification of value attitude to music, play gained experience in all its integrity.

Thus, analysis of modern scientifically demonstrated that the formation of musical and instrumental performance is one of the problems artistic pedagogy that appears prerequisite influence on the formation of the future teachers of music.

Keywords: personal - creative, interpretation, potential.

Для успішної реалізації навчального процесу у сфері підготовки майбутніх викладачів музичного мистецтва важливим компонентом виступає музично-інструментальне виконавство як художньо-педагогічна проблема. Факультет «Мистецтв» на сьогоднішній день - це багатофункціональний навчальний заклад, який має не лише специфічно-професійні та просвітницькі цілі, а і значний освітній потенціал. Специфічна природа музичного мистецтва визначила пріоритетність музично-інструментального виконавства у різних галузях музичної діяльності та його музично-професійного становлення. Численні наукові авторські методики зумовили активний пошук шляхів оновлення та збагачення форм і змісту музично-інструментального виконавства. Один з найважливіших критеріїв на всіх етапах підготовки майбутніх викладачів музичного мистецтва - принцип єдності художньо-педагогічного та музично-інструментального виконавства при провідній ролі художнього чинника, який втілює прагнення до гармонійного виховання виконавця. Цим питанням останнім часом приділяється надзвичайно велика увага в музичній педагогіці. Розвиваючи існуючі положення стосовно музично-інструментального виконавства та специфіки його формування в галузі фахової підготовки можна зазначити, що музично-інструментальне виконавство – це характеристика високого рівня діяльності фахівця, який передбачає здатність до глибокого осягнення змісту музики, виявлення власного ставлення до її художніх образів, технічно-вдосконалого та артистичного втілення музичного твору в реальному звучанні.

Стратегія розвитку мистецької освіти сьогодні пов'язана із внесенням інноваційних перетворень до її змісту і має ґрунтуватися на вирішенні завдань щодо якісної професійної підготовки майбутніх викладачів музичного мистецтва, що потребує удосконалення мистецько-технологічних шляхів її реалізації. У системі підготовки майбутнього викладача музичного мистецтва музично-інструментальне виконавство займає одне з провідних практичних застосувань та займає своє особливе місце в охопленні цілої низки складних проблем, вирішення яких вимагає різних наукових підходів і спільних зусиль спеціалістів в галузі естетики, психології, педагогіки, музикознавства. Музично-інструментальне виконавство більшість дослідників розглядають як один із видів музично-педагогічної діяльності, що характеризується неповторністю за характером результату, оригінальністю, суспільно-історичною та індивідуальною унікальністю. Так в наукових дослідженнях Ю.Алієва, Ю.Бая, В.Белікової, В.Кулікової, Є.Курільової, Л.Майковської, Г.Ніколаєвої, Ю.Цагареллі науковий термін «музично-інструментальне виконавство» трактується як надбання засобів, навичок, умінь за допомогою яких здійснюється розкриття та втілення образного змісту музичного твору».

Плідність та перспективність теорії музично-інструментального виконавства забезпечується опорою на методологічні принципи. Виконавська діяльність постає як динамічна система, складовими якої є композиторська творчість, творчість інтерпретатора та слухацька «співтворчість».

Музично-інструментальне виконавство – складний багатоплощинний процес, розвиток якого висуває необхідність постановки в центр дослідницької уваги певних установок, які будуть використовуватися в подальшій музично-педагогічній діяльності. Ці установки в першу чергу пов'язані із завданнями педагогічної орієнтації всього образотворчого процесу, в тому числі і в практиці музично-інструментального виконавства.

Вирішення проблеми професійної підготовки майбутніх викладачів музичного мистецтва невід'ємно пов'язано з одним із засобів педагогічного впливу - удосконалення музично-інструментального виконавства. Недооцінка цих аспектів виконавського процесу на практиці завжди заважала виявленню творчої фантазії, передачі змісту творів, була причиною небажаних репертуарних обмежень. Педагогічні проблеми з формування музично-інструментального виконавства є закономірним відображенням тих суперечностей, які виникають між зростаючими вимогами до якості фахової підготовки майбутніх викладачів музичного мистецтва та практикою навчання у вузі, між теоретичною та виконавською підготовкою, здатністю реалізувати набуті знання та вміння у професійній діяльності.

Формування музично-інструментального виконавства як художньо-педагогічної проблеми – складний багатоаспектний процес, розвиток якого висуває необхідність

дослідницької уваги до виконавської діяльності. Одним із найважливіших його аспектів є принцип єдності художнього та музично-інструментального розвитку при провідній ролі художнього чинника, який втілює прагнення виконавця до гармонійного розвитку. Музично-інструментальне виконавство - це характеристика високого рівня художньо-педагогічної діяльності виконавця, що передбачає здатність до глибокого осягнення змісту музики, виявлення власного ставлення до її художніх образів, технічно досконалого та артистичного втілення музичного твору в реальному звучанні. Музично-інструментальне виконавство як результат справжньої творчості передбачає уміння створити цікаву, неповторну, виключно індивідуальну інтерпретацію музичного твору. В музикознавстві термін «інтерпретація» у всіх своїх відтінках визначається як художнє тлумачення музичного твору в процесі його виконання, зокрема як активний творчий процес, в якому воля композитора повинна стати власною волею інтерпретатора.

Уміння створювати музичні образи безпосередньо під час виконання музичного твору виступає найголовнішим критерієм музично-інструментального виконавства особистості. Цим питанням приділяється останнім часом надзвичайно велика увага в музичній педагогіці, естетиці музично-інструментального виконавства. Творче осягнення музики виключає механічне застосування стандартних прийомів і правил. Інтерпретація музики - це індивідуально-образне тлумачення виконавцем об'єктивної композиторської інформації, що характеризується рисами ідеально-уявного бачення предмета трактування. Ціннісною ознакою виконавської інтерпретації є художність. Вона, як інтегральне явище, є раціональною сутністю ознак, властивостей, характеристик і структурних елементів, за допомогою яких музика виявляється як суспільна свідомість і мислення, як засіб пізнання і відображення дійсності, як художня форма і художній зміст, як художній процес і художній образ, що викликає у слухачів образні уявлення, інтелектуальну реакцію, асоціативне мислення, уяву, фантазію, натхненність, пробуджує почуття та емоції, естетичні переживання; несе конкретну образну інформацію, виступає об'єктом пізнання, приносить естетичну насолоду. Художність - це потенціал твору, а не об'єктивна реальність, і фіксується та здійснюється вона тільки у процесі художньо-інтерпретаційного виконання. Художня інтерпретація передбачає глибоке проникнення в зміст музичного твору, виявлення ціннісного ставлення до музики, відтворення набутого досвіду в усій його цілісності. Невід'ємною складовою досвіду, зокрема виконавського, є уміння, що зумовлюють здатність належно виконувати певні дії. Виконавський досвід є сукупністю знань і навичок, які безпосередньо впливають на продуктивність процесу професійної діяльності. Знання виступають особливою формою духовного засвоєння результатів пізнання процесу відображення дійсності виконавця, шляхом глибокого усвідомлення авторської концепції. Навички - це дії, складові частини яких у процесі формування виконавської інтерпретації стають автоматичними на основі застосування знань про відповідний спосіб дій, шляхом цілеспрямованих вправлень.

На відміну від навичок, уміння характеризуються як готовність до свідомих і точних виконавських дій. У становленні художньої інтерпретації уміння, як складний процес аналітико-синтетичної діяльності кори великих півкуль головного мозку, зумовлюють створення і закріплення асоціації між завданням, необхідним для його виконання, та застосуванням знань на практиці. Формування умінь художньої інтерпретації має такі стадії: ознайомлення з музичним твором, усвідомлення його змісту; опанування драматургії твору; самостійне виконання музичної концепції. Отже, сутнісною характеристикою виконавської майстерності виступають художньо-інтерпретаційні уміння виконавця, що відображають рівень його образного сприймання, культури почуттів, естетичних ідеалів і смаку, творчих здібностей. У сучасних умовах творчість композитора і виконавське мистецтво - два відносно самостійних види художньої діяльності. Завдання композитора - створити художню цінність, а виконавця - відтворення результатів його творчості.

Музична мова композитора виражається матеріальними засобами: нотами, паузами, динамічними та іншими знаками. Користуючись ними, композитор "передає" в творі весь світ свого уявлення, своїх переживань. Обов'язок виконавця полягає в тому, щоб віднайти в цих матеріальних даних духовну сутність твору і передати її слухачам. З урахуванням

існуючих позицій стосовно художньо-педагогічної проблеми в музично-інструментальному виконавстві можливо визначити його основні структурні компоненти, а саме: емоційний, що відображає суб'єктивне сприйняття і безпосередню реакцію виконавця на музичний твір; нормативний, що передбачає наявність необхідних мистецтвознавчих знань, здатність до розкриття авторської концепції музичного твору, відтворення його жанрово-стильових та формоутворюючих ознак; ціннісний, що характеризує уміння виконавця узгодити музичну інтерпретацію твору з особистісними художньо-ціннісними орієнтаціями та уподобаннями, виявити власне естетично-оцінююче ставлення до змісту музичних творів у процесі виконання; технічний, що виражає міру володіння виконавцем інструментальною технікою, засобами звукодобування, використанням виконавських засобів втілення художнього образу та інше, публічно-регулятивний, що відображає уміння виконавця до регуляції та коригування власного психічного стану в умовах сценічної діяльності, здатність до збереження творчого самопочуття та художнього самовираження на естраді. Художньо-педагогічне сприйняття - це потенціал твору, а не об'єктивна реальність, яка фіксується та здійснюється тільки у процесі художнього виконання. Музично-інструментальне виконавство як художньо-педагогічна проблема передбачає глибоке проникнення в зміст музичного твору, виявлення ціннісного ставлення до музики, відтворення набутого досвіду в усій його цілісності.

Таким чином, аналіз сучасних наукових позицій показав, що формування музично-інструментального виконавства є однією з найактуальніших проблем художньої педагогіки, що з'являється необхідною умовою впливу на формування майбутніх викладачів музичного мистецтва.

Література

1. Абрамян В. І. Театральна педагогіка. – К., 1996.
2. Баренбойм Л. Музыкальная педагогика и исполнительство. – Л.: Музыка, 1974.
3. Давидов Ю.С. Высшее образование: состояние проблемы решения // Педагогика. – 1997. – № 2. – с. 61-67.
4. Зязюн І. А., Сагач Г. М. Краса педагогічної дії: Навч. посіб. – К., 1997.
5. Ніколаєва Г.О. Методика навчання гри на фортепіано майбутніх вчителів музики. - Харків: СПДФО, 2011. – 96 с.
6. Орлов В. Ф. Професійне становлення майбутніх вчителів мистецьких дисциплін: теорія і технологія: Монографія. – К., 2003.
7. Рабинович Д. А. Исполнитель и стиль. – М., 1979.
8. Ражников В. Г. Резервы музыкальной педагогики. – М., 1980.
9. Рудницька О. П. Основи викладання мистецьких дисциплін: Навч. посіб. – К., 1998.
10. Сафонов В.І. Художня інтерпретація музичних творів. – К., 1995.